

7403 279955

SBURATORUL *Literar*

REVISTA · SAPTAMANALA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARUL No. 47

- E. Lovinescu* Poezi tineri...
I. Valerian Ertarea lui Iuda
Vladimir Streinu Semne pe-o carte
Gh. Brăescu Mână de fier
Camil Baltazar Scrisoare
Ilarie Voronca Desnădejdi...
Sanda Movilă Arabescuri în lumina de soare

Cronica Dramatică: F. ADERCA ✓
Cronica Literară: MARCEL N. ROMANESCU
Însemnări Literare

47

SBURATORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Preful unui număr

Abonamente: pentru un an Lei 100.—

LEI 2.—

" " 1/2 " " 60.—

Abonamentele se primesc la:

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la Librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei,

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN CURÂND VA APARE:

de E. LOVINESCU

CRITICE VOL. VIII

Ed. „Ancora“ Alcalay & Calafateanu

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

DIRECTOR: E. LOVINESCU

POEȚI TINERI...

Al. A. Philippide

Apariția poeziei d-lui Al. Philippide n'a trezit numai entuziasmul editorial sau amical: — cu acesta suntem obișnuiți; a trezit însă și interesul multora din cei ce se ocupă sincer cu poezia română: s'au scos deci la iveală solemne teorii estetice; s'a rostit numele lui Mallarmé; unii au prețuit-o în noutate; d. Davidescu a anexat-o, firește, simbolismului. Talentul destul de afirmat al d-lui Philippide nu ne mai permite tonul indulgenții; tinerețea lui nu exclude totuși evoluția. Cumpănind lucrurile, inclinăm spre severitate ca spre un omagiu adus virtuozității premature.

* * *

Poezia d-lui Philippide se distinge dintr'odată prin lipsa lirismului. Că nu cunoaște avântul e poate un semn al vremii; e mai regretabil că nu cunoaște nici emoțiunea. Poezia este totuși în funcție de suflet; ochiul și urechea ajută numai la expresia lui; n'au deci o valoare independentă. Lipsită de emotivitate, o astfel de poezie nu poate fi comunicativă; rămânând un joc de imagini exterioare, se limitează normal în peisagiu sau în domenii intelectuale; de aici și pornirea tânărului poet fie spre pastel, fie spre filozofare sau cel puțin spre atitudini meditative: vidul, veșnicia, nimicnicia, gloria, Hamlet, Prometeu, moartea, revolta devin teme poetice:

*Căci Veșnicia 'n noi s'a năruit
Și'n veci pe sufletele noastre moarte
Funinginea tăcerii s'a sleit.*

(Prohod)

sau:

*Mi-e sufletul o năruire de statui
Le-aud cum cad, fărâcă cu fărâcă,
Vecii de vis în mine se dărâcă,
Făcili aprinse 'n templul Nimăhui.*

(Cântecul Nimăhui)

sau :

Pământul...

*Spasm puternic de dragoste și ură !
In fiecare bulgăr un pumn ascuns se sbate
etc., etc.*

(Veghe)

Exemplul își duce, firește, firul mai departe. Neexistând, sufletul devine o adevărată obsesie ; e o mină profundă în care poetul se scoboară ; e în orice caz un punct de plecare pentru diverse comparații ; el este deci :

...o năruire de statui.

sau

mi-e sufletul în hrube-adânci bottit.

sau, după circumstanță :

Mi-e sufletul de vechi amurguri plin.

Tăcerile se materializează sub diferite forme ; elementul cosmic abundă ; cel intelectual se țese fără a ajunge însă la concepție. Personalitatea nu înseamnă numai decât originalitate ; presupune totuși o unitate sufletească, o atitudine, conștiință sau, mai ales, inconștientă, în fața vieții, un fel determinat de a asimila și de a elabora. În domeniul intelectual, d. Philippide nu are o astfel de unitate ; atitudinea lui de cugetare nu este perceptibilă nici chiar în problemele esențiale ale vieții față de care orice om trebuie să aibă totuși o atitudine. Cu atât mai puțin în domeniul sentimental, nu găsim o rezonanță unică ; ași putea zice că nu găsim nici una. Din lemnul vioarei interioare nu se ridică armonia, ritmul specific, al oricărui poet adevărat. Deși muzicală în genere, poezia d-lui Philippide n'are decât o muzicalitate exterioară ; nimic nu vine dinăuntru. De esență mai mult intelectuală — deși facem restricțiuni asupra valorii acestei intelectualități mai mult verbaie — o astfel de poezie nu are nimic comun cu simbolismul. Numai trăsături pur formale au putut produce confuziuni de situaere.

Inglobată pe nedrept de unii critici sub eticheta simbolismului, literatura nouă dă impresia solidarității formei. Se scrie astăzi altfel decât scriau Coșbuc sau Goga ; soluția versului a deschis posibilități ritmurilor noi ; imaginile sunt inedite ; transpozițiile de senzații au devenit curente ; asociațiile mai neprevăzute ; limba s'a îmbogățit prin neologismul sonor ; într'un cuvânt, întreg materialul poetic s'a primentit. Simbolismul a con-

tribuit, firește, la această prminenire; nu însă prin esență ci prin caracterul lui de contemporaneitate. Chiar dacă n'ar fi existat, evoluția poeziei s'ar fi făcut încă în sensul rafinării tuturor elementelor poetice. Solidaritatea formală a poeziei de azi nu este deci efectul simbolismului ci reprezintă un termen de evoluție și semnul grafic al contemporaneității. Sub luciul ei, sunt totuși curente diverse și contradictorii...

* * *

Poezia d-lui Al. Philippide nu s'ar fi impus, de sigur, prin calitatea ei intelectuală. A impresionat și determinat imitația prin formă. Intr'o literatură saturată de imagini, tânărul poet a reușit să fie totuși neprevăzut; dus până la abuz, imagismul lui se desfășoară pe o gamă variată și inegală. Originală și plastică de multe ori, imaginea se deformează prin împingere la ultimele ei consecințe. Iată un singur exemplu:

*In astăseară vântul s'a năpustit pe cer,
Și trupul lui de taur cu coada 'n căi lactee
S'a povârnit pe boltă ca s'o jee
In coarne,
S'o răstoarne:*

*Dar ceru-a scârțit prelung și vântul
De-atunci în coarne vrea să ia pământul,
— Și aleargă acum sălbatic pe câmpie
Rănit și orb, iar cornul lui stingher
E luna căre tremură, pustie,
Infiptă 'n cer.*

Acest procedeu de a desvolta imaginea nu poate duce decât la absurd: este tocmai ceia ce a influențat pe unii poeți și mai tineri.

Filozofând „în marginea veșniciei“, d. Philippide nu poate interesa prin intelectualism, de oarece îndărătul lui nu găsim o concepție sau măcar o atitudine; lipsit de emotivitate, și fără acea rezonanță unică ce face personalitatea (indiferent de originalitate), d. Philippide nu e un liric și cu atât mai puțin un simbolist; este însă un poet pur exterior cu o notație adese interesantă și originală.

E. LOVINESCU.

ERTAREA LUI IUDA

*Din pomul unde Iuda sta spânzurat de veacuri
Ca un ciorchine negru cu boabe stafidite,
Grăi ridicând ochii sticloși ca două lacuri,
Spre cerul sur de seară cu falduri colbăite,
Și vorbele isbiră în infinitul mat
Cu glas de vreasc călcat:*

*„O! Rabi, vechiu tovarăș, din zilele de luptă,
Pogoară-ți blând privirea, din Cer, pe fața-mi suptă,
Și toarnă iar în golul ce-l simt în pieptul meu,
Balsamul împăcării, ca'ntr'un pocal dogit,
Vin gros și cald de miere cules într'o mulsoare
Din ugerul de soare...*

*Azi prin cenușa vremii, simt iar svâcniri de viață,
Ce-mi scutură făptura de buhă împăiată,
Și din gătleejul stors de-a funiei brățară
Înalt în slăvi închise tirada mea barbară,
Nu că să cer ertare greșelii ce n'o știu,
Ci să-mi câștig răsplata cerșită în pustiu,
Și odihna milostivă a celui fără greș
Proscrisului meu leș...*

*Eu port în craniu vina de-a fi-înțeles prea mult,
Și-a fi Greu-urgisitul scornit de prooroci,
Să nvăpădez lumina bătrânului tău cult,
Eternizând în noapte povestea vieții tale,
Prin moartea ce-am împins-o în brânci să se-implinească,
Ca tu să intri vladnic în liniștea cerească,
Căci numă'n sânul morții, ascuns în nesfârșire,
Doarme gândul de desăvârșire...*

*Din toți ce-au stat în preajmă, doar eu crezui în tine,
Și deaceia-am fost din primii Tăi martiri,
Când după împlinirea poruncilor divine
M'am dat grăbavnic jertfă strivit de umiliri,
Trăgând o dără sumbră spre tragicu-mi liman
Asement lui Satan...*

*De-atunci s'au scurs greu anii ca'n sboruri de lăcuste,
Dar văd eu bucurie cum se întind prin pustie,
Mereu urmele tale sculptate ca în stâncă,
Și în loc să lăncezească în păcla altor secte,*

Se'nfig în carnea gliei, cu ghiara lor adâncă
 Și cresc mereu mai dure, împestrițând pământul,
 Purtându-ți pretutindeni, cu patimă cuvântul,
 Căci Tu ai dat viață Inertului din suflet,
 Și vieții scop eucernic când timpul ne va cerne
 Răsplata vieții-eterne...

Pe treptele de veacuri te văd urcând blajin!...
 O gloată te urmează, iar alta te respinge,
 Dar mulți așteaptă încă descântecul divin,
 Și apărând în cete, lihnii și goi din zare,
 Cer binecuvântare...

În umbra togii tale mă furișez și eu,
 Tu ziua luminoasă, eu întuneric mut,
 Purtând în felul nostru credința'n Dumnezeu,
 Pășim legați de lanțul aceluiaș trecut,
 Tu strălucind în spasmul de-o zi pe Golgota,
 Eu izbăvind în chinuri și acum osânda mea,
 Am fost lasat de-atuncea, aici — Ispășitorul —
 Tu sus deapurare — MANTUITORUL —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu m'au slăvit profeții în rânduri sibiline,
 Nu am avut apostoli, dar am crescut din mine
 Prin toți adepții mei ce-au dus nestâns avântul,
 Și asemeni unor ierburi au năpădit pământul...
 Pe Tine Te văd, Doamne, demulteori smerit,
 Suind din nou calvaruri în gânduri impietrit,
 Și-un junghiu de îndoeală te 'ndeamnă a săpa
 În chiar credința Ta...

Tu, ce-ai purtat în pieptu-ți, durerea noastră toată,
 În tronul Tău de slavă nu poți fi împăcat,
 Când vezi că 'ndur pedeapsa pentru mărirea Ta,
 De-a atârna de-o cracă deapurare blestemat...
 Ai presimțit vânzarea și m'ai lăsat, c'ai vrut,
 Și'n frontispiciul lumii am încrustat etern,
 Poemul cei mai falnic din câte s'au văzut...
 Tăcând m'ai îndrumat
 Și eu te-am ascultat..."

Așa strigat-a Juda, din gâtul de momăe,
 Iar seara se umpluse cu aburi de tămăe,
 Și cerul se făcuse atât de-apropiat
 Că se putea atinge imensul gol cu mâna...

Sus legile eterne stătură să privească
 Și chiar clepsidra vremii voi să se oprească,
 Căci Dumnezeu trimise pe fiul lui prin fire
 În semn de izbăvire...

Dinspre pustiul sur, zgâriat de caravane,
 Investmântat în alb, cu chipul din icoane,
 El se zări venind pe drum ca o nălucă,
 Și ajungând în fața mumiei agățate
 Rosii cu vorbe-aduse din sfere depărtate,
 Și fu ca și odată cu-apostoli 'n grădină
 Fântână de lumină:

„De mult ți-aud povestea ce-o îngăimezi la cer, e
 Și am purces de-atunci cu gândul bun spre tin,
 Dar drumu-i lung și 'n cale sunt mulți ce n' au și cer,
 Și-am zăbovit pe drumuri s' adun din nou suspine,
 Căci nu pot sta în cer ci mă târăsc cu voi
 Prin colbul ars al vieții, dospelnic în nevoi,
 Și nimeni nu pricepe când trec străin și trist
 Că mai trăește Christ...”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar iată-mă's, din smârcuri tăcute am venit
 Ca să-ți întorc sărutul ce mi l'ai dăruit,
 Căci drept grăești din gura, coclită de dogoare,
 De nu-mi puneai stigmatul atunci neșovăelnic,
 Prin alte căi destinul pășea cu nepăsare,
 Că-i orb și'n mersul lui
 Cotește la'ntâmplare . . .

Ai pățimit prin mine cu cei dintâi osânda,
 Și moartea ta dospit-a plămădă de martiri,
 Dar azi îți curm surghiunul cel plin de ispășiri...
 Privește! Prin tărâmul ce duce către mare,
 Se'n torc aleșii tăi la vechtul lor pământ
 Ca șiruri de cămile ce izvorăsc din zare,
 Sosesc aduși din lume d-un tainic simțământ,
 Cu facle și cu trâmbiși ei laudă pre Domnul,
 Iar pe gunoiul mărced al pântecului tău,
 Răsare floarea caldă
 A sufletului meu...”

Cu brațe de lumină îl strânse lung la piept,
 Și sărutându-i fața de scoarță-afumată
 Îi prefăcu'n tărână ji osânda-i fu curmată...
 Din patru părți vâzduhul își vântură adâncul

*Imbrobodind pământul în zvon de sărbătoare...
Măslinii se 'inchinară în semn de împăcare,
Iar glasuri de noroade au izbucnit să cânte
În simfonii de clopot mărețe osanale
Împrăștiind ecoul în slăvile astrale . . .*

I. VALERIAN.

ARABESCURI INUTILE PENTRU MONIQUE

Semne pe-o carte

Citesc aceeaș carte de la tine
Si, netrecând nici chiar de fila primă,
Te-aseamăn fericitei eroine
Și-ți fac fără să vreau din mine rimă.

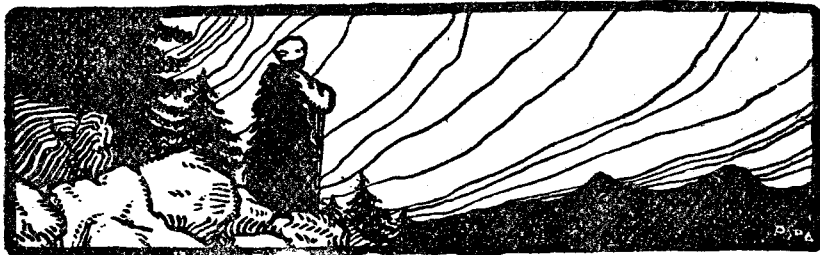
Cu-al gândurilor tale stol de presuri
Simt că citind neconținut mă 'npresuri;
Aș vrea să știu anume ce îmi ceri
Și fiecărei fine sublinieri
Îi dau zâmbind erotice'nțelesuri.

Dar iată ochii, dintr'un colț mi-i prind
Subțiri întretăieri de linii frânte;
Poate că sufletu 'ncepând să-ți cânte,
Porumbi în visuri albe uguind —
Gândurile ți-au sburat departe
Iară mâna în neștire a 'nsemnat
Cu creionu-ascultător pe carte
Umbra unui sbor întortochiat.

Și voind să aflu gândul tău de-atunci,
Plec cu sufletul pe-o linie — și'n munci
Tot cobor încet., cobor și iarăși urc
Lungi poteci în țesătură-atât de deasă.
Că'n rețeaua lor de fire, ne'nțeleasă,
Ca'ntr'o pânză de păianjen mă încurc,

Vreau acum să ies din ea cu dinadins
Dară sufletu-mi pe totdeauna poate
Ghem de gânduri deșirate mi l-a prins.

VLADIMIR STREINU

MÂNĂ DE FIER

Ofițerii abia întorși dela câmp intrară pe nerăsuflete și plini de praf, în cabinetul comandantului venit de o săptămână în regiment. Se rânduiră tăcuți în semicerc centrat de colonelul, care, alb de mânie, sta răzimat de birou, cu brațele încruciate.

Reputația regimentului nu era faimoasă. Păcatele sale trecuseră demult marginea județului, hotărînd în cele din urmă ministerul să se alarmeze și să trimeată un om cu mână de fier. Regimentele de frontieră sunt în compunerea armatei unități de exil. Ofițerii cari o fac de oaie, cari se încurcă în socoteli sau cu nevasta șefului, sunt *pohodna*... Folticeni, Tulcea sau Calafat. Datorită acestui sistem, jumătate din ofițerii adunați astăzi în fața colonelului veniseră pe cale disciplinară în regiment. Înțelegeți acum, necesitatea acestei mâini de fier, care acționată de un cap de lemn, era într'adevăr grozavă. La prima vedere, persoana turtită a comandantului, care răsăria chel, cărn și apoplectic, ar fi stârnit desigur răsul celor de față, dacă această glumă a naturii, n'ar fi fost pusă sub suzeranitatea unor sprâncene negre, stufoase, enorme, cari adăposteau un ochiu fulgerător, căci celalt era fix.

În cabinetul cu ferestrele închise domnea o căldură înăbușitoare. Ofițerii, cei mai grași cu bluzele ude, stăteau neclintii. Din când în când, o tuse timidă, un suspin avortat, trezia ecouri, întărind o liniște ce părea seculară. Mai la o parte, dator vîndut maiorul ajutor ațipise cu ochii cășcați, beat de respect conținut, ca o găină hipnotizată de o linie albă, trasă dinaintea ei.

— „Domnilor, v'am adunat...”

Dar fu întrerupt numaidecât. Cuvântul îi expiră pe buze ca avântul la marginea prăpăstiei. În cabinet domni o clipă de ger polar. Toate privirile se îndreptară cu compătimire asupra nefericitului întăriat.

— „Domnule colonel, am onoarea a mă prezenta, căpitanul Popescu Constantin...”

— „Aa, d-ta ești căpitanul Popescu Constantin,” întreabă surerând de mânie, colonelul.

— „Eu...”

— „D-ta ești?!”

— „Eu sunt...”

— „Va să zică d-ta ești căpitanul Popescu Constantin,” izbucni colonelul, cu glasul chemării din urmă.

— „Dați-mi voie...”

— „Nimic...”

— „Faceți...”

— „Nici o vorbă !”

— „D-voastră credeți...”

— „Taci!... Cum ai avut curajul să te prezinți în fața mea ? !”

— „Dar dați-mi voie...”

— „Taci !”

— „Vă rog...”

— „Nimic !”

— „Lăsați-mă și pe mine...”

— „Nimic ! Te 'mbeți...”

— „Domnule colonel...”

— „Cazi pe sub mese...”

— „Domnule colonel...”

— „Și mai porți medalie, hai ? !.. Douăzeci și cinci de ani de beție credincioasă !... Scoate medalia, nerușinatule !”

— „Domnule colonel...”

— „Scoate-o !”

— „Domnule colonel...”

— „Scoate-o !”

— „O scot, dar dați-mi voie...”

— „Acuma ieși !”

— „Domnule colonel...”

— „Ieși ! Marș ! N'am nevoie de bețivi în regiment.”

— „Da nu's eu Popescu, dom'le...”

— „Nu e el Popescu, domnule colonel”, îngână dulceag ajutorul.

— „Cum spui, maiorule, că nu'i Popescu ?”

— „Sunt Popescu...”

— „E Popescu, domnule colonel, aveți dreptate d-voastră, dar sunt doi Popești în regiment. Cel care bea e Popescu N. Constantin”.

— „Ala e'n spital...”

— „Eu sunt Popescu A. Constantin”.

— „El e A. Constantin... celalt e N. Constantin...”

— „Va să zică nu ești d-ta Popescu ăla ?”

— „Nu, domnule colonel, eu sunt Popescu A. Constantin, mă știe d-l maior. Nu beau, cărți nu joc, de fumat nu fumez...”

— „Nu te mai lăuda, nu e nici-o pricopseală. Să-l ții din scurt, maiorule... Ofițerul trebuie să știe de toate.

GH. BRĂESCU

SCRISOARE

Prietenă din vremile când eram copil,
pe unde îți mai porți sufletul de cleștar?
Fieele lui mai sunt și azi-sfințite
cu slove de simplu abecedar?

Prietenă din anii adolescenței,
mânile îți sunt tot pale de galbenul tomnatec
al frunzelor-și glasul îți mai plânge tot
ca un șipot singuratec?

Ochii tăi nu și-au cernit oare apele?
Și privirea ți-i tot licăr de stânjenele?
Anii nu ți-au îngreunat cu vânăț-pleoapele?

Prietenă, eu te visez cu acelaș argint pe trup
și cu mânilor tot pasări sărace,
cari ar vroi să pîrue vesele și bucurate,
dar tristețea le reține în umede băltoace.

Și pre cât ar vroi să cânte vioaie,
pre-atât sfiiciunea le pune cătușe grele,
iar vorbele îți picură atunci dintre buze
ca niște palid-vinețite mărgele.

Prietenă eu te visez așa cum te-am lăsat.
Și ași vrea să vii pe neașteptate,
să-mi umpli ograda cu liniștea
mânilor tale-de tristețe înserate.

Îți voi deschide ușile tot bîn, ca în copilărie.
Iar tu vei veni cu o păpușe moartă în brațe:
anii scurși fără mine și fără prietenie...

Mânile am să ți le iau în mânilor mele,
peste ochi îți voi sufla frățește-jeratec de vorbe
[domoale,
că mânilor îți vor căpătă lumina albă
și catifeaua lor va fi moale.

Trupul tău va ofta cu lacătele descuiate,
brațele îți vor fi atunci-candeli luminoase,
aprinse la prima vecerne
a unui început de iubire și de zile voioase...

CAMIL BALTAZAR.

DESNĂDEJDI...

*Merg pe sub acelaș balcon vechi.
Drumul se'mpedică de casele strâmbe și cade'n noroi,
Tristețea ca și dragostea mi se pierd printre foi
și simt vata măhnită a toamnei în urechi.*

*Să nu deschizi fereastra și nici să nu te apleci.
Intrevăd toată desnădejdea cerului care se frânge.
În orice strașină și'n orice suflet viața plânge,
și pretutindeni, vântul pune săruturi reci.*

*Totuș, pe-alci, plopii au ascultat când atâtea fi-am spus
și au repetat și ei ca un ecou, o chemare.
În ochii tăi mi-am înecat lebedele privirii ca'ntr'o mare
și mi-am sângerat sufletul asemeni unul cer în apus.*

*De-atunci zilele mi le-am dus pe umeri, ca o bătrână
o grămadă de lemne într'o pădure.
Și fieceare amintire, îmi apasă pieptul-dureroasă mână
și-mi spintecă sufletul-ca pe-un trunchi-o secure.*

*De-aceea trage mai jos staturile triste și nu te apleca
Lasă-mă numai spre balconul vechi, să'nalț -iederă tristă-
brațele amândouă,
și sara care coboară prin pomii rupți ca o perdea
îmi va învăli rănila trupului cu o măhnire nouă.*

ILARIE VORONCA.

ARABESCURI ÎN LUMINA DE SOARE

În fundul parcului pe banca de piatră, Nonna, fetița consulului austriac, împreună cu fetița amiralului dela vila de alături, în fața unei grămezi de trandafiri sălbateci, alege unul câte unul, îi leagă și îi face cununi, pe cari le așează lângă ea, pe bancă. Are aer grav și important și privește din când în când, încruntându-se la fetița servitoarei care a încremăntat jos, pe nisip, cu fața murdară, nepleptănată, într'o rochiță ruptă. Și-și ridică din când în când ochii vii, ca două mărgele negre, rugători, umezi de lacrimi și îi tremură colțurile gurii gata de plâns. Dar ochii adânci ai fetiței consulului, ochii aceia adânci, plini de o lume neînțeleasă, o străpung neîndurători și poruncitori cu lumina lor neînduplecată. A adus-o aci în parc și o ține de aproape o oră încremăntată jos, pe nisip, în timp ce ea împletește cununi de trandafiri sălbateci.

Pe o bancă, mai în fund, cele două guvernante, șoptesc, se vede lucruri interesante, deoarece și-au uitat cu desăvârșire de fetițe.

Intr'un târziu, Nonna se pleacă spre fetița servitoarei, o apucă de mână și o ridică lângă ea. Ii poruncește să nu se miște și începe să-i împodobească părul, brațele și picioarele desculțe și murdare cu cununile de trandafiri, o pune să se depărteze să se apropie, să se plimbe prin fața ei, să se oprească, să zâmbescă chiar.

Lumina soarelui joacă printre frunze, tremură, se strânge se distinde și o urmărește în toate mișcărilor, ținându-se dupe ea, într'o trenă de pulbere blondă. Din când în când îi cade pe față și chipul murdar se luminează subit, dând la iveală amestecul zâmbetului poruncit, și plânsului ce se ridică nestăpânit din inima mică și speriată. E un amestec de comic și de tragic în copilul acesta murdar, cu rochița ruptă, cu colțurile gurii ridicate de plâns, împodobit în cununi de trandafiri sălbateci, cu încercări de zâmbete pe fața mică și slabă care se plimbă, se întoarce și se mlădie în atâta fast de soare, care îi luminează prea viu, umilinta prea timpurie.

Deodată se aude glasul guvernantei, de departe :

„Qu'est-ce qu'il-y-a mes enfants ?“

Atunci Nonna împinge repede mica jucărie dupe bancă și cu vocea liniștită și clară, începe să povestească tare fetiții amiralului :

— Il y avait une fois, en Espagne, un roi qui avait un palais merveilleux.

Și când vede că guvernanta, iarăș adâncită în conversația ei, îi uită, chiamă din nou pe fetița căzută depe bancă, continuând spectacolul acesta ciudat, care o bucură peste măsură, făcând-o să isbucnească în cascade nervoase de răs.

Peste câțva timp, amândouă guvernantele s'au ridicat și se îndreaptă înspre ele. Fetița a fost din nou îngrămădită dupe bancă în timp ce Nonna, cu o voce limpede, cu sufletul liniștit, povestește :

— Il y avait une fois, en Espagne, un roi qui avait une petite fille aux longs cheveux d'or.

Amândouă se ridică și însoțite de guvernante se îndreaptă pe aleea ce duce la vilă,

Târziu... târziu de tot... fetița servitoarei îndrăznește să se ridice. Abia atinge cununile, ca să nu le strice și le pune binisor pe bancă, cu grije, cu sfială, suspinând, gândindu-se că domnișoara Nonna va avea poate, nevoie de ele, și a doua zi — pentru acelaș lucru. —

Intr'o ultimă isbucnire, soarele îi proiectează silueta ca pe o placă de aur, în jurul capului mic, murdar și dureros cu un inel de lumină mai puternică și așa înneacă în bogăția de soare care o încadrează în arabescuri de raze, cu petele murdare pe față, pare o mică sfântă, pătată de instinctele oamenilor.

SANDA MOVILĂ.

CRIZA TEATRELOR

Există într'adevăr o orlză a teatrelor? Pornind dela principiul rețetelor serale, toți directorii de teatru au declarat astfel: Da, există o criză a teatrelor noastre, întrucât rețetele serale sunt mici, și adeseori jucăm în fața sălilor pe jumătate goale (Teatrul Regina Maria, Teatrul Mic). Da, există o criză a teatrului, întrucât nu e seară — orice piesă aș pune pe afiș — să nu fac săli pline! (D-I Mavrodi, dela Teatrul Național)

O explicație a crizei a încercat s'o dea d-I A. de Herz într'un folleton din ziarul „Adevărul”. Pricina cea mai de seamă d. de Herz o găsește în faptul că teatrele noastre nu mai dau spectacole amoroase, de gineceu, care — vorba românului — să ne meargă la inimă, ci se dedau la experiențe teatrale bune pentru spectatorii blazați ai apusului, iar nu pentru delectarea vânei viguroase a esteticei naționale.

Credem că d. Herz e fără să bage de seamă, spiritual, chiar când vrea să scrie folletoane de îndrumare teatrală: *Păianjenul* și *Mărgeluș* se răsbună!...

De fapt nu există o criză a teatrelor, ci o criză a fiecărui teatru:

Criza Teatrului Mic constă în faptul că elementele artistice sunt doar trei note artistice pe acelaș ciuviatură de comedie. Nu publicul e acela care detestă repertoriul substanțial — întrucât acelaș public a umplut sălile Teatrului Regina Maria care montase anul trecut piese de avangardă — ci talentul celor trei protagoniști — Elvira Popescu, Iancovescu, Mihalescu — talent care nu se simte bine și deci n'are putere de captare decât în *Triunghi*, și *Banco*, în *A 8-a nevastă a lui Barbă Albastră*!...

Criza Teatrului Regina Maria constă în faptul că din frumoasa echipă a anului trecut, n'a mai rămas, în afară de soții Bulandra, decât d. Manolescu și Constantiniu. Doamna Bulandra are, evident, minunate mijloace artistice, ca și d. Bulandra, atât de divers. — dar își pot oare ei înșiși pretinde să înlocuiască un ansamblu armonice?...

Și totuși cu Andreief, criza e pe cale să fie remediată!...

Mult mai gravă însă este criza Teatrului Național — mai gravă pentru că se manifestă sub înșelătoarele înfațișări ale unui bilanț, bogat la numerar!... Teatrul Național face săli pline — e un fapt sigur; joace-se orice, joace-se oricum!... Intrebarea e însă dacă Teatrului Național îi este ertat să ție pe afiș *Macbeth* și *Ruy Blas*, *Două curse* și *Scampolo*, să anunțe *Nunta lui Figaro* și *Taifun* și să la ochii lumii românești cu *Sanda*, de acum un deceniu! Teatrul Național nu poate avea decât o singură menire: să creeze o literatură dramatică originală. Această literatură se află într'un moment de iflorescență, unic în istoria noastră culturală, dar dincoace de porțile teatrelor, dincoace de înțelegerea actualei direcțiuni!...

Oare pentru *Shakespeare*, pentru *Hugo*, pentru *Nicademi*, jucăți în chip fatal mediocru fără entuziasm, subvenționează statul Teatrul Național? Pentru a se face concurență spiritului dramatic al d-lui Iancovescu — genial în piesele lui Tristan Bernard! — cetățenii cari se duc la cinematografe și la celelalte teatre plătesc oare un bir rușinos?!... Dar Teatrul Național, în etinătatea locurilor sale face concurență nu numai teatrelor particulare, strâns dependente de cassa de bilete, și deci obligate uneori spiritului

mediocru, dar chiar cinematografului Select, de peste drum de clădirea Teatrului Național!..

Nu pentru aceeași bălăcire în noroiul gustului vulgar complimentat cu Shakespeare, există Teatrul Național: *criza lui este însăși criza culturii naționale în copilul ei cel mai prețios: poezia dramatică românească.*

D. Mavrodî e un om energic: va mai îngădui domnia sa, ca această energie să fie la Teatrul Național, lespede de mormânt?..

F. ADERCA

CRONICA LITERARĂ

„IN UMBRĂ ȘI TĂCERE“

de IGNOTUS

Intr'o notiță recentă, D-l E. Lovinescu a binevoit a atrage luarea aminte a cititorilor asupra volumului lui Ignotus, relevând că personalitatea poetică a profesorului universitar care, în modestia lui filozofică, se ascunde sub acest pseudonim, a fost destăinuită întâi în paginile *Sburătorului*. D-sa a stăruit asupra arhaismului versificației simpliste și a materialului poetic scos din uz, recunoscând totuși în versurile lui Ignotus o sensibilitate caracterizată prin dulcea melancolie a revoluției iremediabile a timpului și tendința de intelectualizare a inspirației, cu mijloace verbale insuficiente. D-sa a arătat că stângăcia formei se acuză în dauna poetului, din pricină că aproape întregul caet a trecut în volum.

Stângăcia formei, versificația simplistă, materialul poetic desuet sânt, desigur, păcate grele în vremurile noastre de înnoire poetică. Noi însă, cari îndrăsnim să credem că această primenire formală, isvorită din lipsa fondului, e mai mult o iluzie literară decât o realitate vie, socotim că prigonirea banalului nu poate atinge o poezie sănătoasă, a cărei sevă puternică reprezintă poate prima încercare isbită de poezia intelectuală.

E neîndoios că 'ntâia parte a volumului, mărginindu-se la poezia amintirii, putea și trebuia supusă unei selecțiuni radicale, pentru a scăpa de accente comune, de lucruri spuse de mult, cu prea multă sinceritate și prea puțină măiestrie. Astfel, *Plimbarea de seară*, care nu-i lipsită de farmec, reamintește pe Henri de Régnier; iar sfârșitul *Rugăciunii* îngână cunoscutele terține ale sonetului lui Cerna. Totuși, cine ar putea trece peste măreția simplă ce se deprinde din *Scrisoarea unui Singuratic* sau peste limpezimea clasică a *Trandafirului Gădurilor*, de care n'ar fi roșit un Duiliu Zamfirescu.

*Icoane dragi, voi scumpe clipe,
Voi lacrimi ce-abea s'au șters,
Veniți acum, cereți aripe,
Cereți aripele de vers.*

.....

*Priviți: O fată trece'n cale
Mlădie 'n fota ei de fir
Și 'n colb ea scutură petale
Din rozul patid trandafir,*

*Subțire tort de dăușie
Ca un fior de trecător,
Tu cați ecou de simpatie
In suflet cald și primitor...*

*Din suflet vrea să se 'nfirepe
Al gândurilor trandafir;
Petalele îi vor aripe
Și vor în colb să le răsfir...*

Partea a doua a volumului o formează poezia cugetării, pe care desnădejdea postului în luptă cu greutatele exteriorizării, a botezat-o „templul poeziei în ruine”; templu fără icoane, unde

*Inlocuind altarele minunii
Stă chipul jalnic al înfelepciunii.*

E o poezie de concepție, în care rareori forma se armonizează cu fondul (*Tripticul zilei, Paharul, Mărgăritarul, Căutătorul de Comori*). Uneori, forma e chiar vădit inferioară: dărnicia risipitoare a *Soarelui*, comparată cu „gestul anticel bachante” putea fi exploatată cu mijloace mai bogate; *Cuvântul* nu face decât să sporească valoarea bucății lui Vlahuță; iar *Castelul*, — mistuit de belșugul vegetal al naturii după ce a văzut ororile inchiziției, — păstrează o puternică factură Leconte de Lisle-iană.

S'a vorbit într-o vreme de o poezie cosmică. Unii au pronunțat numele lui Ion Barbu, alții au șoptit pe al lui Artur Eneșescu. Se poate afirma că nici unul n'a ajuns la înălțimea de cugetare din *Finala, Stelele* sau *Intermezzo stelar*. Dacă aceste poeme suferă din lipsă de concentrare și de avalanșa termenilor tehnici nu e mai puțin adevărat că nimeni n'a încercat pân'aci să sensibilizeze probleme atât de abstracte. Finalitatea omenirii, relativitatea cunoștinței, dualismul simțirii și al cugetării sânt întrebări ce n'au tulburat multe conștiințe românești. Recitați ultima parte din *Stelele* sau strofele ample din *Intermezzo stelar* și vă veți pătrunde de adâncimea cugetării poetului pragmatist. Singurul lor cusur ar fi lipsa unei traicnice arhitecturi poetice.

În acest sens, bine a făcut D-I E. Lovinescu alegând spre publicare bucățile care, prin scurtimea lor și arhitectura simplă, comportă o realizare mai ușoară și deci mai isbită. La acestea trebuie adăogat impecabilul poem *Munții*, din care suprim strofa întâia, care e de prisos:

*Ades se pierd și se confundă 'n zare
Cu șirul unor nori îndepărtați:
Dar norii sunt în veșnică schimbare,
Iar munții rămân veșnic neschimbați.*

*Asemeni lor, se 'ntâmpl'ades în viață
Ca sensul năzuințelor adânci
În clipe clare să ne steie 'n față:
În zarea vieții granițe de stânci.*

*Mărunte griji și visuri trecătoare
Ca norii vin să 'ntunece gândirea;
Ne-apar în perspective 'nșelătoare,
Domină și mint și gândul și simțirea...*

*Dar des se schimbă, veșnic se alungă,
Iar soarele realului le soarbe;
Și iar ne-apare 'n zare, ca o dungă
De munte, silueta soarelui oarbe.*

Dar câți vor deschide cartea lui Ignotus? Apariția netrâmbițată a volumului *În Umbră și Tăcere* seamănă cu ivirea acelor *Vers d'un philosophe*, care 'n țara luminii au stat multă vreme în umbră și tăcere.

MARCEL N. ROMANESCU

I. Buzdugan: Miresme din stepă, poezii. Ed. Casei Școalelor. De d. Buzdugan ne-am ocupat în două rânduri, i-am publicat chiar și câteva din poezii; cetitorii n'au uitat poate: *Căsuța noastră, Vinerea patimilor, Seceriș de aur, Făuritorii* sau *Rândunica*. Am salutat cu bunăvoință și bucurie descălcăcarea d-lui Buzdugan în literatura noastră; în el vedeam un sol al unei tradiții întrerupte aproape un veac; prin forța împrejurărilor era fatal însă ca d. Buzdugan să reprezinte un stadiu de evoluție literară de mult depășit. Nu tăgăduim deci sensibilitatea lui poetică (și în *Căsuța noastră* am remarcat-o chiar ca originală) dar cum aria e mai ales expresie, poezia d-lui Buzdugan se integrează mai mult în cadrele culturii de cât ale artei române.

Inspirația lui iese de-a dreptul din poezia populară, fără să fi fost trecută printr'o elaboarație mai subtilă (cum e în cazul lui Eminescu); prin caracterul ei de „frunză verde“ și prin nota patriotică, această poezie este deci mai mult culturală; iar prin nota ei specific locală, ea trebuie privită ca o primă contribuție basarabeană la literatura română.

S.

Geniul națiunilor. Din opera literară nasc la intervale fisionomii tipice, în care se caracterizează geniul deosebit al popoarelor. Ele sunt adoptate de opinia publică, trăesc prin sine, capătă încetățenire apoi se așează în notorietatea universală ca personaje reprezentative.

Literatura creatoare de caractere tipice în acest gen, își aruncă autorul în anonim, lucrare de eliminare care arată că el a fost numai un colector al elementelor componente, un uvrier al contopirii lor în unitatea expresivă.

Două personaje de acest fel au apărut în circulație din creația literară: Arsène Lupin și Scherlock Holmes.

La prima privire sunt două personaje deosebite în raport cu resortul social polițienesc, dar sunt

incarnarea a două tendințe sociale a două națiuni cu un civism pronunțat deși felurit.

Acțiunea în marginea legii, necesitatea evadării din ordine, turbulența cavalerismului, și inițiativa în neorânduială, impulsul „fronduer“ și proclamația unor drepturi contestabile, eleganța banditismului și galantuonomia crimei sunt atribute etnice care explică personalitatea lui Arsène Lupin.

Acest prinț al Apașilor s'a născut într'o țară în care Apașismul e o deviere socială asemeni unei boli indigene cu care organismul s'a aclimatat.

În Franța apașismul are o literatură a sa, o dramaturgie, o poezie, un romantism, un limbaj, care trăiesc pedelătura legii, subțigilența, cași subțigilența ei, subțigilența precauțiunea dar și subțigilența ei, ca unele degenerescențe familiare.

Tipul lui Arsène Lupin este deci reprezentativ pentru geniul galic. Acest cavaler al fără-de-legei, rival victorios și ironic al autorității e una din expresiile simțului de inițiativă, din care iese și idea libertății și exasperării individualității.

Născut în țara care exprimă mai bine noțiunea civismului, *Scherlock Holmes* e un cetățean însemnat al Angliei.

Acolo unde legea e în adevăr o proprietate individuală cași un bun comun la a cărui prosperitate participă fiecare; acolo unde cei ce au făcut legea sunt aceiași care o practică, vagabondajul și crima așa de numeroase totuși la barierele Londrei, sunt aberațiunile unui organism sănătos, privite cu severitate, sancționate cu rigoare.

Prin educație și rutină dar mai ales prin instinct corectitudinea e o virtute națională engleză.

Scherlock Holmes, reprezintă deci inițiativa personală *auxiliară* serviciului organizat al statului, pentru respectarea ordinii publice și asigurarea dreptului și averii individului.

H. P. B.

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. I. — Impresionismul în critică, Eminescu, Caragiale, D. Anghel, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, E. Lovinescu, Em. Gârleanu, Elena Farago, I. Minulescu, I. Al. Brătescu-Voinești, Oct. Goga, I. A. Bassarabescu, C. Sandu-Aldeal, Contesa de Noailles.

LEI 8.—

VOL. II. — Pe drumul Eladei, Matilde Serao, Emile Faguet, Benvenuto Cellini, J. J. Weiss, Fogazzaro, M. Sadoveanu, P. Cerna, Oct. Goga, D. Anghel, etc.

LEI 8.—

VOL. III. — Victor Eftimiu, St. O. Iosif, Em. Gârleanu, Coșbuc, Oct. Goga, Al. Macedonski, D. Anghel, M. Sorbul, Cinquantenarul romanului românesc, V. Alecsandri și antichitatea latină, Carlo Goldoni, Henri Bataille, etc.

LEI 10.—

VOL. IV. — **Revizuri literare**: Caragiale, T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea, N. Iorga, I. Al. Brătescu-Voinești, Al. Vlahuță, Poezia populară, Literatura „Semănătorului“, etc.

LEI 12.—

VOL. V. — L. Rebreanu, Duiliu Zamfirescu, Elena Farago, T. Maiorescu, Chendi, Carmen Sylva, Vissarion, Rotică, Literatura Ardealului, Shakespeare, Ibsen, Eschil, Eutipid, etc.

LEI 14.—

VOL. VI. — Al. Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu, Gala Galaction, Oct. Goga, N. Iorga, Mihail Dragomirescu, T. Arghezi, D. D. Pătrășcanu, C. Stere, G. Lazăr, Anticipații literare etc.

LEI 15.—

VOL. VII. — Al. Odobescu, B. P. Hașdeu, Al. Davila, I. Minulescu, Lucian Blaga, Hortensia Papadat-Bengescu, Caton Theodorian, Delavrancea, Alfred Moșoiu, Bacovia, T. Arghezi, Victor Eftimiu, F. Aderca, B. Fundoianu, Em. Bucuță, Literatura și viața, Anticipații literare, Literatura și războiul, etc. etc.

LEI 20.—

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

== 41, STRADA LIPSCANI, 41 ==

Sucursale: BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 27 și Calea Victoriei, 119

In țară: Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-
Mare, Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești,
Craiova, Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru saison

Atelier de Croitorie de prima rang pentru Dams și Domni

==== Prețuri mai ieftine ca oriunde =====

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a descis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale: Oradea-Mare, Lugoj

MĂȚĂSURI :: LENA JURI

PĂNZETURI :: ARTICOLE

DE MARIAJ :: GALANTERIE

Mare Raton de

FURNITURI DE MODE

INCĂLĂȚĂMINTE etc.

Prețurile excepționale

Gustați delicioasele

produse ale

BORBONENII : ♦ ♦ ♦

♦ ♦ ♦ **RENAISSANCE**

cari se păsesc în detalii la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN TARĂ

En Gros la Fabrica

STR. POPA-TATU, 45